

הכרת הטוב

י"ח סיון תשל"ב

ליום הזכרון של מרן הגר"י ליוואוויץ זצ"ל

כתב רש"י ריש פ' בהעלותך, "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא ה' עמם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, א"ל הקב"ה, חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות".

ותמה על כך הרמב"ן בפירושו שם, וכי למה ניחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששיבחו הכתוב "לישימו קטורה באפך" ובכל הקרבנות ובמנחת חביתין, ובעבודת יוהכ"פ שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ד' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו.

ונראה מדברי רש"י אלו שיש בהדלקת המנורה ענין מיוחד שאין בהקטרת הקטרת ובכל עבודות הקדש שבמקדש, ונבארנו בס"ד.

אמרו חז"ל (במדבר רבה פט"ו - ה') "אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אתה אומר שנאיר לפניך, אתה הוא אורו של עולם וכו'. אמר להם הקב"ה, לא שאני צריך לכם, אלא שתאירו לי כדרך שהאתי לכם, למה? לעלות אתכם בפני האומות, שיהיו אומרים, ראו איך ישראל מאירים למי שהוא מאיר לכל העולם, משל למה"ד, לפיקח וסומא שהיו מהלכים בדרך, אמר לו פיקח לסומא, שכננס לתוך הבית צא והדליק את הנר הזה והאיר לי. א"ל הסומא, בטובתך, כשהייתי בדרך אתה היית מסמכני, עד שכנסו לתוך הבית אתה היית מלוה אותי, ועכשיו אתה אומר הדליק לי את הנר הזה והאיר לי? א"ל הפיקח, שלא תהא מחזיק לי טובה שהייתי מלווה בדרך, לכך אמרתי האיר לי, כך הפיקח זה הקב"ה, וכו' והסומא אלו ישראל וכו' ה' הקב"ה מנהיג ומאיר להם שנא' 'וד' הולך לפניהם יומם וגו'" כיון שעמד המשכן קרא הקב"ה למשה ואמר לו תאירו לי שנא' 'בהעלותך את הנרות' בשביל לעלות לכם" ע"כ.

כאן האירו והסבירו לנו חז"ל את גודל ענין הדלקת המנורה שישראל מתעלים על ידה, וכאילו משלמים בכך את חיובם עבור מה שהאיר להם הקב"ה את דרכם במדבר. וזה שאמר הקב"ה לאהרן 'חייך, שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות' כי עבודה זו היא הכרת הטוב שמכירין ישראל בטובתו של הקב"ה ומשלמים לו כביכול מעין הטובה, וזה לא מצינו בעבודה אחרת בבית המקדש זולת הדלקת המנורה.

ונתבונן נא בכמה מקומות בתורה ונראה את גודל ההתעלות שע"י תשלום הכרת הטוב, כתל' "וישמע ראובן ויצילהו מידם" ואחז"ל (ב"ר פ' פד - טו) "והיכן ה' רבנן אמרי, אמר ראובן, הוא מונה אותי עם אחי, ואינני מציל? אני הייתי סבור שנדחתי מכח אותו מעשה (מעשה בלהה) והוא מונה אותי עם אחי, שנא' ואחד עשר כוכבים משתחווים לי, ואינני מציל?".

כלומר, פירשו חז"ל "וישמע ראובן" מלשון התבוננות ובינת הלב, כי כשדנו

השבטים את יוסף בחיוב מיתה, ה' משפטם עפ"י דין, ואף ראובן ה' עמם בגמר דין, ולא חזר בו ראובן מעצם גמר הדין, אלא שהתבונן ראובן בדבר, וראה כי חייב הוא להצילו מצד הכרת הטוב על אף פסק הדין, (אמנם לאחיו לא אמר כן אלא אמר להם שאין הדין אמת כדי שישמעו לקולו, וכמו שכתוב שאמר להם ראובן "הלא אמרתי אליכם לאמור אל תחטאו בילד").

ויש להתבונן בעצם חיובו של ראובן להכרת טובה ליוסף, וכי מה עשה לו יוסף, והרי לא ה' כאן אלא חלום, ועיקר החלום אף הוא לא ה' אלא לטובת יוסף, אלא שבדרך אגב נודע לראובן ע"י אותו חלום שלא נדחה מכח אותו מעשה והרי הוא נמנה בשווה עם אחיו. וטובה זו מחייבת הכרת הטוב, ואעפ"י שלא השקיע המיטיב כל עמל בטובה, מ"מ כיון שקיבל טובה הימנו, חייב בהכרת הטוב. (וממדתו של אורח רע לומר כל מה שטרח בעה"ב לא טרח אלא בשבילי) וע"י מדה זו של הכרת הטוב זכה ראובן והעידה עליו התורה "וישמע ראובן ויצילהו מידם".

וכן נראה ממה דא"י ביבמות (ס"ג א') 'ר' חייא הוה קא מצערא ל' דביתהו, כי הוה משכח מידי, צייר ל' בסודרי' ומייתי ניהלה, אמר ל' רב, והא קא מצערא ל' למר, אמר לו, דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא".

ונראה שכשם שמה שמגדלות את בנינו מחייב הכרת הטוב, שהרי הדבר בא ע"י מסירות נפש ממש מצד האם שמגדלת בניה בקושי ובצער, בה במדה אנו מתחייבים בהכרת הטוב בגלל ש"מצילות אותנו מן החטא" אעפ"י שדבר זה אינו קשה לה כלל, ואם מקשטת עצמה לפני בעלה ג"כ נוח לה הדבר ורוצה בכך יותר ממנו, ואעפ"י כן החיוב בהכרת הטוב מתחייב ע"י שניהם בשוה, כי סוף סוף הטובה הנצמחת לאדם גדולה בשניהם, ואין הבדל כמה השקיע בכך נותן הטובה, וכמו שנתבאר.

ויתר על כן, חיוב הכרת הטוב הוא אף למי שאינו בן דעת, כמו שמצינו כתוב "ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן" ואחז"ל (ב"ר פ"ד - י"ג) "את שלום אחיך ניחא, אלא מאי את שלום הצאן. הדא אמר, שאדם צריך לשאול בשלום דבר שיש לו הנייה ממנו", והוא מגדר הכרת הטוב, ומפליא הדבר שבדבור אחד ובמעלה אחת דרש יעקב אבינו בשלום בניו שבטי י-ה, ובשלום הצאן, וכי הצאן עושה טובה, אלא שהאדם יש לו הנייה ממנו. וכ"ז כאמור.

ויש הרגשת חיוב הכרת הטוב אשר היא נחלת כל אדם, וכל אחד מודה בחיובה דוגמת מעשה ר' עקיבא ובת כלבא שבוע אשתו, שאמר ר' עקיבא לתלמידיו "שלי ושלכם שלה הוא", שכן מסרה נפשה כ"ד שנה לחיות בבדידות ועוני כדי שיתגדל ר"ע בתורה ועי"ז נהפך מרועה צאן לרבן של ישראל.

אבל הכרת הטוב שמחייבת התורה היא באופן אחר לגמרי, התורה דורשת מן האדם הרגשה נעלה ביותר של הכרת הטוב.

בנות יתרו אמרו לאביהן "איש מצרי הצילנו" ואמרו חז"ל (שמו"ר א' - ל"ב) "משל לאחד שנשכו הערוד, והי' רץ ליתן רגליו במים, נתנן לנהר, וראה תיבוק אחד שהוא שוקע במים ושלח ידו והצילו, אמר לו התיבוק, אילו לא אתה כבר הייתי מת. אמר לו, לא אני הצלתיך, אלא הערוד שנשכני וברחתי הימנו, הוא הצילך, כך אמרו בנות יתרו למשה, ישר כחך שהצלנתו מן הרועים, אמר להן משה, אותו מצרי שהרגתי הוא הציל אתכם, לכך אמרו לאביהם איש מצרי הצילנו".

עד היכן מגיע חיוב הכרת הטוב, התינוק צריך להכיר טובה לערוך שנשך את האדם וגרם לו לרוץ לנהר וע"י כן ניצול, נמצא שהגורם להצלתו הוא הערוך, ובנות יתרו חייבות להכיר טובה למצרי הרשע שהרגו משה ועי"ז הוצרך לברוח למדין ושם ראה אותן נתונות בסכנה והצילן, נמצא שהמצרי גרם להצלתן, כי הנהנה ומקבל טובה מחברו אפי' לא נתכוין הלה כלל לטובתו, ואפי' נסתבב הדבר בעקיפין הרי"ז חייב להכיר טובה למי שסיבב וגרם לו טובתו.

בא וראה עד היכן חיוב זה מגיע, משה רבינו ע"ה נצטוה בפירוש מאת הקב"ה "נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים וגו'". וכתוב אח"כ "וישלח אותם משה וגו' ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא". (במדבר ל"א).

ובילקוט (שם) שאלו חז"ל "הקב"ה אומר למשה נקום בעצמך, והוא שולח אחרים. אלא ע"י שנתגדל במדין, אמר, אינו בדין שאני מיצר למי שעשה לי טובה".

ותמוה מאד, הרי נצטוה שינקום הוא את נקמת בני ישראל במדין, ואיך דחה את מצות השם מפני מנהג ד"א והכרת הטוב?

וע"כ אתה צריך לפרש שחיוב הכרת הטוב מפרש ומבאר את דבר ד', ומאמר ד' "נקום" מתפרש, ע"י אחרים. ואעפ"י שלולא מדה זו היתה הכונה כפשוטו שינקום בעצמו דוקא, מ"מ לאחר שנצטוינו במדת הכרת הטוב, הרי זו ככל מדות שהתורה נדרשת בהן, ואף כאן אנו דורשים "נקום" ע"י שליח ולא בעצמך כי "אינו בדין שאני מיצר למי שעשה לי טובה".

וא"ת מנא לי' למשה רבינו שהחייב הכרת הטוב לחבירו אל יהא מיצר לו אפי' אם רצון השי"ת הוא להכותו ולעשות בו נקמה, וי"ל ממכות מצרים למד כן, שהביא הקב"ה על המצרים עשר מכות וכולן ע"י משה מלבד דם צפרדע וכנים, ג' מכות אלו הביא הקב"ה ע"י אהרן, והטעם פירש"י (שמות ז' - י"ט) "לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא ברם ולא בצפרדעים". "לא הי' העפר כדאי ללקות ע"י משה לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול, ולקה ע"י אהרן" (רש"י שם ח' - י"ב).

הרי שאעפ"י שהי' בדין להכותם, ומשה בעצמו הי' צריך להכותם כדרך שבאו על ידו כל המכות, אלא כיון שקיבל טובה מן היאור וכן העפר לא לקו על ידו, ואעפ"י שהעפר והמים דוממים לא ידעו ולא יבינו, מאחר שנהנה מהם נתחייב להכיר להם טובה.

ומי שחש ומרגיש בנפשו גודל החיוב לזה שהיטיב עמו, כמו גדול עד מאד ואין גבול ליכלתו לעשות הכל עם מיטיבו ולשלם טובתו.

אמר הכתוב "וילך משה וישב אל יתרו חותנו ויאמר לו אלכה נא ואשובה אל אחי וגו'" (שמות ד' - ל"ח) ואמרו חז"ל, "בשעה שא"ל הקב"ה ועתה לכה ואשלחך אל פרעה, א"ל, רבון העולמים איני יכול, מפני שקבלני יתרו ופתח לי ביתו, ומי שהוא פותח פתח לחבירו נפשו חייב לו". (שמו"ר ד' - ב').

הקב"ה שולח את משה למצרים, והשליחות היא להצלת ישראל, ועם כל זאת אינו משה יכול למלא את השליחות כל עוד לא נטל רשות ממי שפתח לו פתח ביתו. כי את נפשו הוא חייב לו, (ואף בזה צריך לפרש כי ידע משה רבינו ע"ה דעת עליון ב"ה ששולחן ג"כ ע"מ שיטול רשות מחותנו).

עוד אי' במדרש (שם) "וכן אתה מוצא באלוהו בשעה שהלך אצל צרפית האלמנה, ומת בנה. התחיל מתחנן "הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה הרעות להמית את בנה" וכתיו אחיז "וישמע ד' בקול אליהו ותשב נפש הילד", ולא עוד אלא שכל הפותח פתחו לחבירו חייב בכבודו יותר מאביו ואמו וכו', הי' לו לאלשיע לילך אצל אביו ואמו להחיותם כמו שהחיל בן אכסניא שלו. וכן אליהו הי' לו להחיות אבותיו כמו בן הצרפית, אלא שמסר נפשו על אכסניא שלו".

המבואר מדברי חז"ל אלו שהכח הגדול שהי' לאלשיע ולאלישע להחיות מתים, הי' להם מחמת הרגש החזק של "הכרת הטוב" שחשו כי נפשם הם חייבים לבעלי אכסניא שלהם, והרגשה זו נתנה בהם כח ואומץ בלתי מוגבל עד להחיות מתים. ואעפ"י שבדואי היו רוצים להחיות את אבותיהם אך מאחר שלא היתה להם הרגשת "נפשו חייב לוי" לא הי' בכחם לעשות כן.

ומה שהשוו חז"ל את אליהו למשה פ"י ב"יפה תארי" שכשם שמשה מסר נפשו על מדת הכרת הטוב בכך שביקש לדחות שליחותו עד שיטול רשות מחותנו, כך אליהו מסר נפשו על בן הצרפית, הי' שהחיהו ע"י מסירות נפשו ממש. (וכעין זה ביארנו במאמר "אוי לנו מיום התוכחה" א' ויחי תשלי"ב במה שאמרו ישראל, אין אנו מניחין אה משה למות, וכן מה שאי' בכתובות "תחתונים מבקשים את רבי").

שנינו באבות (פ"ב - ט') "איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם וכו' רבי שמעון אומר הלוא ואינו משלם". ולא נמנו במשנה חטאים שיתרחק מהם האדם, אלא "איזוהי דרך רעה" דהי' דרך שמקיפה את כל מהותו וחילו של האדם, כמו "לב רע" ו"עין רעה" שנזכרו שם, וכונת ר' שמעון "שהלוא ואינו משלם" היא מדה כללית באדם, כי לא מדובר כאן על חטא שאינו משלם, אלא על הסיבה שבגללה אינו משלם והיא מפני שאינו מרגיש את החיוב, כי מי שמחויב משלם. והמופקע מהרגשה זו של הכרת החיוב רע מכולם. ומאידך שנינו (שם) "איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם וכו' רבי שמעון אומר הוואה את הנולד", והנה שאר התנאים אמרו דבר והיפוכו כדרך רעה וטובה, ר' אליעזר אמר דרך טובה עין טובה ודרך רעה עין רעה, ר' יהושע אמר חבר טוב וחבר רע וכן כולם, ואילו ר' שמעון בדרך רעה אמר הלוא ואינו משלם, ואיפה היפוכו בהוואה את הנולד?

ולאור האמור לתבאר הענין, כי הלוא ואינו משלם שאינו מרגיש חיוב ולא הכרת הטובה עם מיטיבו, לסוף יבא לידי כך שלא יהי' אדם בעולם שילוה לו בשעת דחקו ולא כני אדם שייטיבו עמו בעת הצורך, ואם כי לפי שעה נוח לו שאינו משלם מ"מ אין עינו רואה את הצפוי לו בעתיד, לכן בא ר' שמעון להשריש בתוכנו את הדרך הטובה "הוואה את הנולד" דהי' מדת הכרת הטוב לכל אחד ואחד שעשה עמנו טובה כל שהיא, והיא היא ההסרה מן הדרך הרעה של "לוא ואינו משלם".

הבה ונראה כמה רעה חולה היא לאדם חוסר מדת הכרת הטוב.

אי' בסנהדרין (כ"ד א') "אין אשתו של אדם מתה, אלא אי"כ מבקשין ממנו ממון ואין לו", והנה ודאי שאין היא נענשת בגללו, אלא היא מתה בגלל חטאיה שלה, אבל הרי "משפטי ד' אמת צדקו יחדיו" ולמה נענש הוא במיתת אשתו. ועל כך אמרו חז"ל מפני "שמבקשין ממנו ממון ואין לו" דהי' ממון שחייב ואין לו לפרוע, ואכתי קשה במה חטא והרי אין לו. אלא ע"כ אילו הי' מרגיש את חיובו, הי' לו ממון לפרוע, כי

אין דבר העומד בפני מי שמרגיש את חיובו, וכמו שאמרנו למעלה שכחו מגיע אפי' להחיות מתים.

והעונש על זה שאשתו מתה, והביאור בזה, כי יותר מכל חייב האדם לאשתו, ואין לך "מלוה" ומיטיב גדול לאדם מן האשה, ואם לאחרים אינו מרגיש הכרת הטוב, גם לאשתו אינו מכיר טובה, וכיון שאינו עומד בחובותיו נוטלין אותה הימנו. ובאמת מדה זו של הכרה בחיובו מושרשת בעיקרה בתוך כל אדם, ומוכח כן ממה שאמרו בגמ' (בבא בתרא מ"ה א') "המוכר שדה לחבירו שלא באחריות, אין מעיד לו עליה, מפני שמעמידה בפני בעל חובו", ומוקמינן לה שם בליט ל"י שדה אחריתי, יעו"ש, והק' הראשונים; הא כל נגיעתו בדבר הוא שלא יהא "לוה רשע ולא ישלם" ואיך יהא חשוד שיעיד עדות שקר בגלל כן, והרי חמור איסור זה שמעיד שקר ממה שאינו משלם חובו. ע"ש בראשונים.

ואנן נאמר דאע"ג שאיסור עדות שקר חמור הוא, מ"מ מדה מושרשת היא באדם שלא להיות "לוה רשע ולא ישלם" ולא בגלל האיסור שבדבר, אלא בגלל הכרת הטוב למיטיבו, על כן נוגע הוא בדבר וחשוד לשקר ובלבד שיעמוד בחיובו.

וזהו סוד מעלת הדלקת המנורה שיש בה יותר מכל עבודות שבמקדש, עפ"י המשל שהמשילו חז"ל בענין הפיקח והסומא, שאמר הפיקח לסומא "שלא תהא מחזיק לי טובה שהייתי מלווך בדרך" כלומר, שהרגשת החיוב והחזקת טובה כה מעיקה על האדם עד שמוכרח הוא לשלמה באיזה אופן שיהי', וזה מגודל חסדו של הקב"ה שהמציא לישראל מקום כל שהוא לשלם קצת מחובם להקב"ה שהאיר להם במדבר ארבעים שנה, והוא ע"י הדלקת המנורה בביהמ"ק, והוא שאמרו "בהעלותך" "לעלות אתכם בפני האומות" שעל"י גדולה היא לישראל שמחזירים מקצת חובם למלך מלכי המלכים הקב"ה, ובכך ניחמו הקב"ה: לאהרן הכהן יותר מכל מעלות שניתנו לו.

וזה הי' גם ענין נס חנוכה שנשאר פך שמן והספיק בנס לח' ימים, אעפ"י שמן הדין היו פטורים ממצות הדלקת המנורה כיון שהיו אנוסים (ע' תוס' ב"ב י"ג א') אלא מכיון שהמנורה היא שילום חובתם של ישראל לאביהם שבשמים, כדאי הוא לעשות להם נס שיוכלו לקיים מצוה זו.

ועד כמה מדה כפולה ומכופלת של הכרת הטוב חייב התלמיד לרבו, שפקח את עיניו העוורות ולימדו והחכימו, הבה נראה באיזו מדה העריכו חז"ל את רבותיהם. (סנהדרין ק"א א') ת"ר, כשחלה ר' אלעזר בביתו ארבעה זקנים לבקרו, וכו' נענה ר' טרפון ואמר, טוב אתה לישראל מטיפה של גשמים, שטיפה של גשמים בעוה"ז ורבי בעוה"ז ובעוה"ב. נענה ר' יהושע ואמר, טוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה, שגלגל חמה בעוה"ז ורבי בעוה"ז ובעוה"ב, נענה ר' אלעזר בן עזרי' ואמר, טוב אתה לישראל יותר מאב ואם, שאב ואם בעוה"ז ורבי בעוה"ז ובעוה"ב."

וביארנו במאמר "רב ותלמיד" (א' בהר תשל"א) למה המשילו את רבם לשלשת הדברים הללו, כי שלשה אלו מגדירים ומסמלים את השפעת הרב על תלמידיו. כשם שהגשמים נותנים כח צמיחה וגידול לגרעין הטמון באדמה, כך הרב נותן כח צמיחה ועלי' לתלמידיו, ולולא השפעת רבו הי' נשאר התלמיד בבחינת גרעין דומם, וכשם שהחמה מלבד שאף היא מצמחת כל תנובת האדמה ומחממת את כל היקום, על ידה אף ניצול אדם מכל פגע רע ומן הקוצים והברקנים ומחילי רעה ומליסטים (ע' סוטה כ"א) כך הרב מגדל את

תלמידו, מאיר לו את דרכו בחיים ועי"ז הוא מצילו מכל תקלה ומכשול, וכשם שמקום גידולו של אדם הוא בחיק אביו ואמו, כך מקום גידולו של תלמיד אך ורק אצל הרב, וכמו שאמרו בסנהדרין (ח' א') "אזהרה לדיין שיסבול את הצבור, עד היכן וכו' כאשר יש האומן את היונק".

ושורש החיוב של כבוד הרב הוא הכרת הטוב לרב, ומיכן החומר הנורא של עון "מורה הלכה בפני רבו" שיש בו משום פריקת עול של חיוב הכרת הטוב כלפי הרב.

ומאחר שהכרת הטוב מחייבת את האדם לתשלום חובו כמו שנתבאר לעיל, במה ישלם התלמיד אחת מני רבבות מה שחייב לרבו, ולא יועיל כל הון דעלמא לזה.

אך בזאת ישולם אפס קצהו של החיוב, והוא עפ"י מה שביארנו במאמר ליום הזכרון של מו"ר זצ"ל בשנת תשל"א, כי "תלמיד" אינו "מתורגמן" לחזור על שמועות רבו כמות שהן, אלא שכל שמעתתא של התלמיד תהי' מכוונת עפ"י דרכו של הרב. וכל מה שמפרש התלמיד לא יזוז מנקודת מבטו ודרכו והשקפתו של הרב. (לפי השגתו של התלמיד), ואינו אומר דבר אלא א"כ לבו אומר לו כי כך הי' אף רבו אומר כן, זהו ה"תלמיד" האמיתי.

וכשאנו אומרים וחושבים אודות מאמר חז"ל, בראש וראשונה אנו שוקלים אם כך הי' מו"ר זצ"ל אומר, והוא הדבר האחד והיחיד שיש בו משום הכרת טובת הרב, שדבר זה מורה שהתלמיד יודע ומכיר שאין לו משל עצמו מאומה, וכל מה שיש לו וכל רכושו הרוחני משל רבו.

ומה שחייבנו חז"ל בהכרת הטוב הוא כדי לקבוע בנפשנו את ההכרה כי חבים אנו למי שעשה עמנו טובה, וכל תלמיד שמכיר וקובע ברגשותיו את ההכרה כי הוא "תלמיד" מקיים את חובתו ואין לך יוצא ידי חובת הכרת הטוב גדול הימנו.

תוצרות התורה
תוצרות השנות

מוחלוקת א' חקת דשליב

"ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם" (במדבר ט"ז כ"ז)
 ופירש"י "בא וראה כמה קשה המחלוקת, שהרי ב"ד של מטה אין עונשין אלא עד שילביא
 ב' שערות, וב"ד של מעלה עד כ' שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדים".
 אמנם הך גופא טעמא בעי, למה במחלוקת אובדים אף יונקי שדים, אם גדולים
 חטאו, הללו מה חטאו ולמה נענשים.

ונראה לבאר עפ"י האמור בפרשת בן סורר, שנסמכה פרשת בן סורר לפרשת יפת-
 תאר, לומר לך שכל הנושא יפת תואר סופו להוליד ממנה בן סורר ומורה (ע' רש"י
 דברים כ"א י"א).

וכ' הרמב"ן (ר"פ נצבים) על הכתוב "פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה" ששורש
 רע אצל האב, יפרה וישגה, ובימים הבאים יוציא פרחים רעים ויצמיח מרורות וכו', כי
 האב שורש, והבן נצר משרשיו יפרה, והזכיר השורש. לומר כי הוא יכול להביא כאלו
 בדורות הבאים". ועי' מה שכתבנו במאמר "אחרית דבר מראשיתו", (א' תולדות תש"ב).
 והנה אחז"ל שכן סורר נהרג על שם סופו, הגיעה תורה לסוף דעתו, סופו שמכלה
 ממון אביו, ומבקש לימודו ואינו מוצא, ועומד בפרשת דרכים ומלטסם את הבריות, אמרה
 תורה ימות זכאי ואל ימות חייב, (סנהדרין ע' ב').

ובזה יתבאר דברי רש"י, מכיון שהאבות בעלי מחלוקת, והיא שורש פורה ראש
 ולענה, הרי אף בניהם אחריהם יהיו בעלי מחלוקת כמותם ויותר מהם, שהרי השורש יפרה
 וישגה אצל הבנים, על כן אובדים כולם ואפי' יונקי שדים, מוטב ימותו זכאים יאל
 ימותו חייבים, והוא מש"כ רש"י " בא וראה כמה קשה המחלוקת" דה"ל עד היכן מדת
 הרעל "הראש והלענה" המצויים במחלוקת, עד ששורש מורעל זה בהכרח יצמיח מרורות
 אצל הבנים שהרי על כן כאן אובדים אף יונקי שדים.

ואמרו חז"ל (ילקוט נשא רמז תשי"א) "ר' אליעזר בנו של ר"א הקפר אומר,
 גדול השלום שאפי' ישראל עובדים ע"ז ושלום בניהם, כביכול אמר הקב"ה, אין השטן
 נוגע בהם, שנא' חבור עצבים אפרים הנח לו, (הושע ד' י"ז) אבל משנחלקו מה נאמר
 בהן, חלק לבם עתה יאשמו, (שם י' ב') הוי גדול השלום ושנואה המחלוקת".
 ומה מרעילה המחלוקת שמכלה אפי' צדיקים וטובים, שכן אי' בירושלמי (פ"א
 פאה ה"א) "דורו של דוד כולן צדיקים היו, וע"י שהי' להם דילטורין, היו יוצאין
 למלחמה והיו נופלים, וכו', אבל דורו של אחאב כולם עובדי ע"ז היו, וע"י שלא הי'
 דילטורים בניהם היו יורדים למלחמה ונוצחין" (ומבואר שם שלא הי' ביניהם מי
 שיגלה לאיזבל שעובדיה החביא את הנביאים).

וביאור הדברים הוא, כי מקום משכנו של השטן הוא בתוככי פירוד ומחלוקת,
 ומקום שהשלום שורר בו אינו מדור לשטן, כמבואר בגמ' (גיטין נ"ב א') "הנהו בי